

Kreditorers beslagsadgang i lønns-, pensjons- og trygdeutbetalinger

Økte strøm- og matvarepriser kombinert med økte renter, medfører en vekst i antall inkassosaker for samtlige aldersgrupper. Det er særlig de grupper som i utgangspunktet har svakest økonomi som rammes hardest. Dette gjelder for eksempel minstepensjonister og uføretrygdede. I denne artikkelen skal vi se nærmere på de regler som gjelder for tvangsinn drivelse, og da særlig spørsmålet om en kreditor kan foreta trekk i pensjonen til en pensjonist som skylder penger.

Blir oversendt til inkassobyrå

De siste to årene har utgiftene til matvarer, strøm og lån økt betydelig. For en familie på to voksne og tre barn med et ordinært bil- og boliglån, er den månedlige utgiften ifølge SSB økt med om lag 15.000 kroner i måneden. Stadig flere sliter med å betale sine regninger.

Dersom du ikke betaler en faktura eller betalingsoppfordring rettidig, enten det gjelder strøm eller renter, vil leverandøren etter en purring eller to, ofte oversende kravet til et inkassobyrå. Dette medfører at du vil bli kontaktet av inkassoselskapet og bedt om å betale kravet, enten umiddelbart eller over tid. I tillegg til det opprinnelige kravet vil det nå tilkomme inkassogebyrer og forsinkelsesrenter. Ved fortsatt manglende betaling vil inkassoselskapet, eller kreditor selv, iverksette rettslig inn drivelse og det sendes da en utleggsbegjæring, eventuelt en kombinert forliksklage til namsmyndigheten. Da vil det påløpe ytterligere kostnader og du vil i tillegg få en betalingsanmerkning, noe som gjør det vanskeligere å få lån senere i livet.

Hos namsmyndighetene

I Norge er det kun offentlige myndigheter som har rett til å gjennomføre tvangsinn drivelse. Dette er de lokale namsfogder/politiet, Skatteetaten/

NAV Innkreving og Statens innkrevingssentral.

Når et krav er misligholdt og kreditor ber om namsmyndighetenes bistand, vil dette kunne resultere i at det tas pant i en eiendom, bankkonto, bil eller annen gjenstand som senere realiseres gjennom et tvangssalg. Samtidig vil namsmyndigheten kunne beslutte trekk i lønn, pensjon eller andre trygdeytelser. Dersom skyldner ikke har eiendeler det kan tas beslag i og heller ikke mottar ytelser som overstiger det skyldneren og skyldnerens husstand med rimelighet trenger til livsopphold, vil resultatet hos namsmyndighetene være «intet til utlegg». Da vil kreditor normalt legge bort kravet i en periode, men forsøke inn drivelse senere, for eksempel etter tre år.

Utleggstrekk

Dekningsloven har regler om såkalt utleggstrekk. Det vil normalt være trekk i lønn eller pensjon. Utleggstrekk kan besluttes for å inn drive gjeld av enhver art. Når utleggstrekk er besluttet av namsmyndighetene, blir det trukket et beløp hver måned av skyldnerens inntekt. Trekkperioden er som hovedregel to år, men fem år ved inn kreving av bøter og skattekrav. Ved inn kreving av underholdsbidrag er trekkperioden ubegrenset.

Dersom du flytter til utlandet og mottar utbetalinger fra NAV i form av pensjon eller trygd, så kan det foretas utleggstrekk via namsmyndighetene i Norge på dette. Det samme gjelder andre inntekter du eventuelt har fra Norge.

Dekningsloven inneholder imidlertid en svært viktig begrensning i trekkadgangen. Utleggstrekk kan bare skje i den utstrekning lønnen, pensjonen eller trygdeytelsen, overstiger «det som med rimelighet trengs til underhold» av skyldneren med husstand. Den samme formuleringen benyttes i gjeldsordningsloven om hva en skyldner har rett til å beholde av sin inntekt i en gjeldsordningsperiode. Disse bestemmelsene innebærer at

MYNDIGHETENE. I Norge er det kun offentlige myndigheter som har rett til å gjennomføre tvangsinn drivelse.

en pensjonist som er utsatt for gjeldsforfølgning, eller som har fått innvilget gjeldsordning, har rett til å beholde så stor del av sin pensjon at han eller hun kan sikre seg et rimelig underhold. Dette innebærer at vedkommende skal ha nok penger igjen av sin pensjon/inntekt til å dekke utgifter til bolig, mat, klær, barnetilsyn mv. Det er altså ikke slik at kreditorene kan ta beslag i hele pensjonen/inntekten og henvise skyldneren til å søke sosialstønad for å få dekket utgiftene til livsopphold.

Fastsettelse av livsoppholdsbeløp

Namsmyndighetene skal dessuten utvise et fornuftig skjønn ved vurderingen av hva en person trenger til nødvendig livsopphold. Staten har imidlertid i en egen forskrift om livsoppholdssatser, gitt et felles utgangspunkt som namsmyndighetene skal legge til grunn. Satsene kan fravikes, men da må namsmyndighetene begrunne dette særskilt. Satsene utgjør p.t. netto per måned:

■ Enslig skyldner 10.412 kroner ■ Gift eller samboende skyldner 8.817 kroner ■ Skyldner som forsørger ektefelle eller samboer 17.634 kroner.

Det gis tillegg for underhold av barn som skyldner har underholdsplikt for, altså normalt barn under 18 år.

Satsene skal dekke alminnelige forbruksutgifter, herunder utgifter til mat, kollektivtransport mv.

Boligutgifter er ikke inkludert og kommer således i tillegg. Som boligutgifter regnes husleie, betjening av boligtilknyttet gjeld, boligforsikring, kommunale avgifter, festeavgift, nødvendig vedlikehold, felleskostnader i boligsammenslutninger og andre nødvendige utgifter som gjelder boligen. Utgifter til elektrisitet, oppvarming og innboforsikring anses ikke som boligutgifter og er inkludert i de generelle satsene.

Dersom skyldner er bosatt i utlandet vil namsmyndighetene justere satsene i forhold til landet vedkommende har bosatt seg i.

ERIK RÅD HERLOFSEN

Advokat med arbeidsrett som sitt spesialfelt. Var medlem av Statens seniorråd fra 2004–2017 og har deltatt i flere debatter om aldersdiskriminering.

Ekstraordinære strømutfgifter

Barne- og familiedepartementet har i et rundskriv fra 2022, gitt anbefalinger om hvordan namsmyndighetene ved utleggstrekk og overfor personer som er under gjeldsordning, kan behandle betalingsvansker knyttet til forhøyede strømpriser. Det har vært praksis blant ansatte hos namsmyndighetene å anta at ti prosent av livsoppholdssatsen går til dekning av strømutfgifter (elektrisitet, fyring, nettleie og avgifter). I rundskrivet gis det anbefalinger om at namsmyndighetene må vurdere å øke beløpet til livsopphold når strømregningen utgjør en uforholdsmessig høy andel av livsoppholdet.

Dersom du er i en slik situasjon og er varslet om at det vil bli foretatt trekk i pensjonen, eller allerede er ilagt trekk, bør du klage til namsmyndigheten eller begjære endring av løpende utleggstrekk. Dersom du har fått innvilget gjeldsordning og sliter med høye strømpriser, bør du begjære endring av gjeldsordningen. Slike klager eller begjæringer vil normalt bli prioritert av namsmyndighetene.

Pantsettelses- og overdragelsesforbud

Det hender at pågående kreditorer ber om å få overdratt retten til framtidige lønns- og pensjonsutbetalinger. Da dette handler om eksistensgrunnlaget for de fleste, har lovgiver blant annet i lov om rettergangsordningens ikrafttræden, lov om individuell pensjonsordning og forsikringsavtaleloven, forbudt slik overdragelse eller pantsettelse. Slike avtaler er altså ugyldige.

Arbeidsgivers trekkadgang

Arbeidsmiljøloven sier at hovedregelen er at en arbeidsgiver ikke kan foreta trekk eller motregning i lønn eller feriepengene. Unntak gjelder trekk for arbeidstakers egenandel til visse tjenestepensjonsordninger, trekk når det på forhånd er fastsatt ved skriftlig avtale, for eksempel i forbindelse med boliglån som arbeidsgiveren har ytet. I tillegg er det unntak for trekk til fagforeningskontingent, særskilte erstatningskrav mm. Ved bruk av unntaksreglene skal trekket uansett begrenses til den del av kravet som overstiger det som med rimelighet trengs til underhold for arbeidstakeren med husstand.

Motregning

Det hender at Nav eller Statens pensjonskasse utbetaler for mye alders- eller uførepensjon og krever pengene tilbake ved å foreta trekk i framti-

dige ytelser. Også ved slik motregning i framtidige ytelser har skyldner rett til å beholde det som trengs til underhold etter satsene nevnt ovenfor.

For ordens skyld presiseres at når lønn eller pensjon som er beskyttet av reglene om livsopphold settes inn på skyldners bankkonto, kan heller ikke banken benytte disse midlene til motregning i et misligholdt lån.

Nye regler

Dagens regelverk er utfordrende å forholde seg, både for skyldner, kreditorer og de som plikter å foreta trekket, for eksempel en arbeidsgiver eller en pensjonsleverandør. En skyldner kan oppleve at det nedlegges flere utleggstrekk mot seg, som enten løper parallelt eller som starter etter hverandre. De ulike namsmyndighetene som har nedlagt trekkene kan ha foretatt hver sine vurderinger, og kan ha beregnet avsetningen til livsopphold forskjellig. I disse tilfellene er det vanskelig for skyldneren å vite hvilken namsmyndighet som har foretatt en korrekt vurdering av saken, og hvilken namsmyndighet vedkommende eventuelt bør henvende seg til med en begjæring om endring eller klage. Skyldner kan i slike tilfeller måtte sende samme dokumentasjon til ulike namsmyndigheter, som igjen kan vurdere dokumentasjonen ulikt. Det foregår derfor i disse dager en prosess om modernisering av utleggsprosessen i tvangsfullbyrdsloven.

SISTE KOMMENTAR

Pensjonister og andre som sliter økonomisk er beskyttet av satsene for livsopphold og kan i visse tilfeller søke om gjeldsordning for å få redusert sin gjeldsbyrde. I tillegg kan det ved behov søkes om sosialstøtte eller lån fra Nav. Nav har også adgang til å stille garanti for lån på det ordinære kredittmarkedet i saker hvor dette fremstår som et nødvendig og hensiktsmessig tiltak. I tillegg vil ofte banker og strømlleverandører mfl. innvilge ulike former for betalingsutsettelse og avdragsordninger.

NAV tilbyr også økonomisk rådgivning for de som trenger dette.

Det finnes også en særskilt bestemmelse i sosialtjenesteloven som gir kommunen adgang til å «yte økonomisk hjelp til personer som trenger det for å kunne overvinne eller tilpasse seg en vanskelig livssituasjon.» Dersom du sliter økonomisk, er det viktig å kontakte dine kreditorer og søke hjelp tidligst mulig.